

คณะพยาบาลศาสตร์แมคคอร์มิค มหาวิทยาลัยพายัพ

โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาบัณฑิต: การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอน

ถ่ายทอดองค์ความรู้โดยอาจารย์อัชฌา วารีย์

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นศิลปวัฒนธรรม การสะสมความรู้ ความสามารถของคนในอดีต เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยถ่ายทอดให้ลูกหลานผ่านการเล่าเรื่อง การแสดงออก การกระทำต่าง ๆ และการสอนหรือให้คำแนะนำ อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล หรือแต่ละพื้นที่นั้น ๆ

2. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับประเทศ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต เริ่มตั้งแต่เข้าจนกระทั่งเข้านอน ทุกเรื่องในชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาโดยสอดคล้องกับบริบทนั้น ๆ อาทิ การรับประทานอาหาร การบรรเทาอาการเจ็บป่วย การเลือกเสื้อผ้าอาภรณ์ที่สวมใส่ แม้กระทั่งการสร้างที่พำนักพักพิง ความแตกต่างของวัฒนธรรม หรือภาษา ล้วนแล้วเป็นการสรรสร้างหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นความรู้ความสามารถ การตัดสินใจในการกระทำของบุคคลนั้น ย่อมมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิต เฉกเช่นเดียวกับประเทศไทย ย่อมมีองค์ความรู้ของคนไทย หรือคนท้องถิ่นในการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีต สืบทอดต่อ ๆ กันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

3. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเรียนรู้ ศาสตร์การพยาบาลต้องอาศัยการดูแลแบบองค์รวม (Holistic care) เนื่องด้วยผู้ป่วยที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาล ไม่ว่าจะป่วยด้วยโรคอะไรก็ตาม ทุกคนมักจะป่วยทั้ง 4 มิติ นั่นคือ ความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ ซึ่งการพยาบาลเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมและต้องยึดหลักการของภูมิปัญญาท้องถิ่นสอดแทรกเข้าไปกับการดูแล เพื่อสอดคล้องกับบริบทของผู้ป่วยคนนั้น ๆ ยกตัวอย่าง พฤติกรรมการรับประทานอาหารก่อให้เกิดการเจ็บป่วย หากพยาบาลเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ๆ จะสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมกับบริบทของการเจ็บป่วยได้ ซึ่งการให้คำแนะนำถือเป็นเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งที่พยาบาลสามารถนำไปใช้ในการดูแลให้การพยาบาลผู้ป่วยที่ถูกต้องได้

4. ใครเป็นผู้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอน

คนที่จะเป็นผู้บูรณาการได้ดีที่สุดคือนักศึกษาที่เปิดรับองค์ความรู้วัฒนธรรมของภูมิปัญญาท้องถิ่น และอาจารย์ที่ให้คุณค่าเกี่ยวกับความเป็นไทยที่มีเอกลักษณ์ที่น่าภาคภูมิใจ รวมทั้งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน

5. ขั้นตอนการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอน

5.1 ขั้นตอนแรก นำ มคอ.3 เข้าร่วมประชุมกับกรรมการกำกับมาตรฐาน เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา จากนั้นประชุม ปรึกษาหารือกับทีมผู้สอนและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

5.2 ขั้นตอนที่ 2 การให้ความรู้ในชั้นเรียนโดยการบรรยาย พร้อมซักถาม มีกิจกรรมกลุ่มสรุปความคิดรวบยอด อภิปรายร่วมกันเพิ่มเติม จากนั้นให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม เพื่อทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยเริ่มที่การประเมินปัญหาและความต้องการด้านวิถีทางเลือกเพื่อสุขภาพที่ดีของพื้นที่ชุมชนที่กำหนดไว้ และจัดให้นักศึกษาทำโครงการนำสู่ชุมชนเพื่อการปฏิบัติการจริง เช่น โครงการที่นำสมุนไพร และ/หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีประเด็นในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมของโครงการ ประเมินผลโครงการจากความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการ จากนั้นให้นักศึกษาสรุปผลการดำเนินงานต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งการคิดสะท้อนกลับในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ซึ่งทุกกระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

5.3 ขั้นตอนสุดท้าย: ประชุม ปรึกษาหารือกับทีมผู้สอนเพื่อสรุปผลรายวิชา (มคอ. 5)

6. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

การประเมินผลเน้น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทัศนคติ และด้านการปฏิบัติ ดังนี้ ด้านความรู้โดยใช้ข้อสอบกลางภาค และปลายภาคในการวัดความรู้ ด้านทัศนคติโดยการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา และความพึงพอใจของชุมชน และด้านการปฏิบัติโดยใช้แบบประเมินผลโครงการ

7. การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.1 การทำวิจัย เพราะได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนในการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้

7.2 การถ่ายทอดความรู้ผ่านการเป็นวิทยากรทั้งในและนอกสถาบัน

7.3 การถ่ายทอดความรู้แก่รายบุคคลที่สนใจ

8. สิ่งที่ยากฝากระลึกถึง

8.1 ควรมีผู้ที่สืบทอดองค์ความรู้ที่มีความพร้อม มีความรู้ในเรื่องแพทย์แผนไทย และมีใบประกอบโรคศิลป์

8.2 ในการประชุมต่าง ๆ อาหารว่างควรเป็นภูมิปัญญาที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น น้ำดื่มตามธาตุเจ้าเรือน ขนมไทย

8.3 ควรมีการต่อยอดผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสมุนไพร โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่นักศึกษาทำในชั้นเรียน เช่น ยาต้มสมุนไพรธาตุเจ้าเรือน ยาหม่องสมุนไพร ลูกประคบสมุนไพร ไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะ หน่วยงาน หรือเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของนักศึกษาได้มีโอกาสนำเสนอสู่สาธารณชน เช่น มีเวทีให้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้อาจารย์ เจ้าหน้าที่ หรือผู้ที่สนใจ ได้ใช้ผลิตภัณฑ์ หรือรับบริการนวดแผนไทยเพื่อผ่อนคลาย อีกทั้งเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับนักศึกษาที่มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายระหว่างเรียน